

Νομικά στο Design

Εργασία με θέμα: Η προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στην αρχαιότητα.

Σαρανταένα – Παπαντώνη Πολυξένη
dpsd12082

Πνευματική ιδιοκτησία

Οι Αρχαίοι Έλληνες θεωρείται πως είναι οι πρώτοι τους οποίους απασχόλησε η ιδέα των πνευματικών δικαιωμάτων. Αν και δεν υπήρχε ακόμα τότε, η έννοια της οικονομικής εκμετάλλευσης. Ήταν η εφεύρεση της τυπογραφίας στα τέλη του 15ου αιώνα που έκανε επιτακτική την ανάγκη για προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων. Μέχρι τότε η αντιγραφή χειρόγραφων ήταν μια χρονοβόρα αργή και κοπιαστική διαδικασία που περιοριζόταν στην αντιγραφή θρησκευτικών κειμένων από μοναχούς.

Μια από τις πρώτες αναφορές στην προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας χρονολογεί την μια άδεια ενός έτους που δινόταν σε Έλληνες μάγειρες το 500 π.Χ. σε αποικία στο Sybaris, η οποία τους επέτρεπε να δημιουργούν συγκεκριμένα εδέσματα. Υπάρχουν τουλάχιστον άλλες τρεις σημαντικές αναφορές στην διανοητική ιδιοκτησία στον αρχαίο κόσμο.

Στην πρώτη περίπτωση λέγεται πως ο Βιτρούβιος κατήγγειλε πως είχε συμβεί λογοκλοπή κατά τη διάρκεια λογοτεχνικού διαγωνισμού που πραγματοποιούνταν στην Αλεξάνδρεια. Ενώ διατελούσε κριτής στο διαγωνισμό, ο Βιτρούβιος εξέθεσε τους λογοκλόπους οι οποίοι στην συνέχεια δικάστηκαν και καταδικάστηκαν για την κλοπή λέξεων και φράσεων άλλων ποιητών.

Παρόλο που δεν υπάρχουν ενδείξεις για την ύπαρξη νόμου που να προστατεύει την πνευματική ιδιοκτησία, Ρωμαίοι δικαστές αναφέρεται να συζητούν πάνω στο θέμα της ιδιοκτησίας όπως για παράδειγμα ποιος έχει τα δικαιώματα πάνω σε ένα τραπέζι, ο τεχνίτης ή ο καλλιτέχνης που ζωγράφισε τη διακόσμηση πάνω σε αυτό. Η τρίτη περίπτωση χρονολογείται επίσης στην ρωμαϊκή εποχή και αναφέρεται επίσης σε πειρατεία γραπτών έργων. Ο Martial κατηγορεί τον Fidentinus για λογοκλοπή μέσω της συγχώνευσης στίχων από ένα ποίημα του πρώτου σε έργο που παρουσίασε ως νέο χωρίς να σημειώσει την πηγή

Αυτά τα παραδείγματα δεν είναι ενδεικτικά αφού δεν υπήρχε κανενός είδους ίδρυμα ή σύμβαση, ούτε στην αρχαία Ελλάδα αλλά ούτε και στη Ρώμη, που να αφορά, να προστατεύει ή να ρυθμίζει τα θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Από τη ρωμαϊκή εποχή μέχρι και τη γέννηση της δημοκρατίας της Φλωρεντίας υπήρξαν, σε διάφορες μορφές προνόμια και "χάρες" σχετικά με την πνευματική ιδιοκτησία.

Μια από τις πρώτες νομοθεσίες που προστάτευαν τα δικαιώματα του συγγραφέα εκδόθηκε από τη δημοκρατία της Φλωρεντίας την 19η Ιουνίου 1421, στον Filippo Brunelleschi, διάσημο αρχιτέκτονα. Δεν αναγνώριζε μόνο το δικαίωμα των συγγραφέων και των εφευρετών στα προϊόντα του διανοητικού τους μόχθου, αλλά επιπλέον έχτισε ένα μηχανισμό που παρείχε κίνητρα στους δημιουργούς να κάνουν δημόσιο το έργο τους. Για λόγους πολιτικής φύσεως, εκδίδεται ένα και μόνο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στον Brunelleschi. Αρκετά χρόνια αργότερα, το 1474 τίθενται οι βάσεις για τον πρώτο, σχετικό με την πνευματική ιδιοκτησία, θεσμό σε καταστατικό της Ενετικής Δημοκρατίας. Αυτός ο θεσμός κάνει την εμφάνισή του 150 περίπου χρόνια πριν από τον Αγγλικό νόμο σχετικό με τα μονοπώλια. Τα δικαιώματα των εφευρετών αναγνωρίστηκαν, ένας μηχανισμός παροχής κινήτρων προστέθηκε και τέλος ορίστηκε η ανάγκη να υπάρχει ένα όριο στην εκμετάλλευση των εφευρέσεων από τους δημιουργούς.

Μια από τις πρώτες νομοθετικές πράξεις για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων στην Αγγλία (Statute of Anne) καταγράφεται το 1710. Παρουσίασε για πρώτη φορά την ιδέα πως ο συγγραφέας ενός έργου θα είναι και ο κάτοχος των δικαιωμάτων αντιγραφής του και καθιέρωσε σταθερούς κανόνες προστασίας. Στη συνέχεια κρίθηκε απαραίτητο τα έργα που υπόκεινται σε δικαιώματα αντιγραφής, να κατατίθενται σε ειδικές βιβλιοθήκες και να καταγράφονται στο μητρώο του Stationer's Hall. Η προστασία αφορούσε αποκλειστικά και μόνο έργα γραπτού λόγου, δηλαδή βιβλία. Καμία προστασία δεν παρέχονταν σε έργα που δεν είχαν εκδοθεί.

Σταδιακά άρχισε να εμφανίζεται και σε άλλες χώρες νομοθεσία βασισμένη στο Statute of Anne , όπως το Copyright Act του 1790 στις Ηνωμένες Πολιτείες χωρίς όμως να υπάρξει καμία συνεννόηση σε διεθνές επίπεδο πριν τον 19ο αιώνα. Το 1886, όμως, δημιουργείται η συνθήκη της Βέρνης (Berne Convention) με σκοπό την παροχή αμοιβαίας κατανόησης των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και την προώθηση της ανάπτυξης διεθνών προτύπων για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων. Η συνθήκη της Βέρνης κατήργησε την ανάγκη να γίνεται καταγραφή των έργων ξεχωριστά σε κάθε χώρα και υιοθετήθηκε από περισσότερα από 140 έθνη ανά τον πλανήτη, συμπεριλαμβανομένων των Η.Π.Α., το 1988. Η συνθήκη βρίσκεται σε ισχύ μέχρι και σήμερα και αποτελεί τη βάση του παγκόσμιου νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας.

Μια από τις βασικές αλλαγές που εισήγαγε η συνθήκη της Βέρνης, είναι η παροχή αυτόματης προστασίας στα έργα που δεν έχουν εκδοθεί. Πρακτικά αυτό σημαίνει πως στις χώρες όπου ισχύει η συνθήκη της Βέρνης, τα άτομα ή οι οργανώσεις αποκτούν τα πνευματικά δικαιώματα αυτόματα με την καταγραφή τους με οποιονδήποτε τρόπο (έγγραφο, βίντεο, σκίτσο κ.τ.λ.)

Εμπορικά σήματα

Λέξεις ή εικόνες που συνδέουν τα προϊόντα με τις εταιρείες από τις οποίες προέρχονται. Γίνονται κατανοητά μέσω συγκεκριμένων δεικτών (όπως R και TM). Όμως τα εμπορικά σήματα έχουν μακρά ιστορία που φτάνει πίσω μέχρι και πριν την εποχή της Βίβλου.

Από την εποχή των σπηλαίων ακόμα, υπάρχουν ενδείξεις πως οι άνθρωποι έχουν χρησιμοποιήσει σημάδια και σύμβολα για να κατοχυρώσουν την ιδιοκτησία πάνω σε αντικείμενα κ.α. Θεωρείται πιθανό ότι οι πρωτόγονες φιλές μάρκαραν και τα ζώα τους. Αργότερα τα σήματα χρησιμοποιήθηκαν για να υποδείξουν τον δημιουργό των διάφορων αγαθών και να εγγυηθούν την ποιότητά τους. Η χρήση των σημάτων για αυτό το σκοπό έφτασε στο αποκορύφωμά της στα χρόνια της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Πιο συγκεκριμένα έχουν έρθει στο φως σπηλαιογραφίες που χρονολογούνται από το 5000 π.Χ. που απεικονίζουν μαρκαρισμένα ζώα. Επιπλέον ευρήματα της ίδιας εποχής δείχνουν πως σήματα υπήρχαν ευρέως και σε δημιουργήματα από πηλό. Σφραγίδες από τη Μεσοποταμία, του 3500 π.Χ. χρησιμοποιούνταν για το εμπόριο με άλλους λαούς.

Στην εποχή των Αιγυπτίων ένα είδος εμπορικών σημάτων άρχισε να χρησιμοποιείται ως ένδειξη του τόπου προέλευσης των προϊόντων. Παράλληλα τεχνίτες άρχισαν να χρησιμοποιούν ιδιαίτερα σύμβολα ή εικόνες στα τεχνουργήματά τους με σκοπό να είναι γνωστό σε όλους ποιος ήταν ο κατασκευαστής. Το 3000 π.Χ. , και κατά τη διάρκεια της πρώτης Αιγυπτιακής Δυναστείας, έχουμε χρήση σημάτων σε τούβλα, πήλινα δοχεία, ορυκτές πέτρες και κεραμίδια τα οποία δηλώνουν τον ιδιοκτήτη τους και όχι τον δημιουργό.

Η υπόθεση πως στην Αρχαία Ελλάδα τα εμπορικά σήματα χρησιμοποιούνται ως μέσο διατήρησης και εξαπλώσης της φήμης του δημιουργού καθώς και προστασίας του κοινού από εξαπάτηση έχει αποδειχθεί λανθασμένη. Η χρήση τους γινόταν κυρίως από τους τεχνίτες που ανταγωνίζονταν ο ένας τον άλλον ως προς την ποιότητα και την υπεροχή. Ήταν ένα μέσο να δείξουν το πόσο ικανοί ήταν. Επιπλέον χρήση των σημάτων γινόταν από την τοπική εξουσία και σχετιζόταν με θέματα όπως η πληρωμή φόρων κ.α.

Στην αρχαία Κίνα, επίσης, χρησιμοποιήθηκαν ευρέως εμπορικά σήματα με τη μορφή χρυσών σφραγίδων ή νομισμάτων με ιδιαίτερα και μοναδικά εντυπώματα αποτυπωμένα στο μέταλλο, προσδιορίζοντας με αυτόν τον τρόπο τον ιδιοκτήτη.

Κατά τη διάρκεια του μεσαίωνα δημιουργήθηκε μια "βάση δεδομένων" η οποία περιείχε εμπορικά σύμβολα. Οι έμποροι που ταξίδευαν άρχισαν να παρακολουθούν τους πωλητές και τα εμπορικά σήματα των τελευταίων, με σκοπό τα αγαθά που ταξίδευαν από όλες τις γωνιές του κόσμου να μπορούν να ταυτοποιηθούν ως αυθεντικά. Η χρήση των σημάτων εξαπλώθηκε ώστε να συμπεριλαμβάνει και άλλους τομείς. Οι κατασκευαστές καμπανών χάραξαν πάνω στο εμπόρευσμά τους το εμπορικό τους σήμα. Υδατογραφήματα χρησιμοποιήθηκαν σε έγγραφα και δημοσιεύσεις, σύμβολα υπάνθηκαν σε υφάσματα και άλλα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, ακόμα και στο ψωμί

και σε άλλα αρτοποιασκευάσματα χρησιμοποιήθηκαν σφραγίδες με ευδιάκριτα σύμβολα για να δείξουν την πραγματική τους προέλευση και επομένως, ποιότητα.

Συμπέρασμα

Όπως είναι εμφανές από όσα ειπώθηκαν παραπάνω, σε κάθε εποχή ο νομοθέτης ή ο οποιοσδήποτε αποφάσιζε να καταπιαστεί με το πρόβλημα που λέγεται πνευματικά δικαιώματα είχε να αντιμετωπίσει ένα διαχρονικό εμπόδιο αλλά με πολύ διαφορετικές συνθήκες κάθε φορά. Στις μέρες μας ο νόμος περιστρέφεται γύρω από το να τιμωρήσει τον λογοκλοπή αφαιρώντας του χρήματα ή και την ελευθερία του. Αυτός όμως δεν ήταν πάντα ο στόχος. Είδαμε για παράδειγμα ότι οι τεχνίτες στην αρχαία Ελλάδα δεν σημάδευαν τα έργα τους για να καταφέρουν να πουλήσουν περισσότερα, αλλά μόνο και μόνο για την ηθική ικανοποίηση που έπαιρναν από την αναγνώριση του κόπου και της τεχνικής τους. Ο νομοθέτης του μέλλοντος θα έχει να αντιμετωπίσει όχι μόνο την ασυδοσία που κατακλύζει το διαδίκτυο αλλά και άλλα πολλά που σε εμάς θα φαίνονταν τόσο εξωπραγματικά όσο εξωπραγματικό θα ήταν το διαδίκτυο για τον αρχαίο Έλληνα

Βιβλιογραφία

- Patents, Trademarks and Related Rights: National and International Protection by Stephen P. Ladas
- The Genesis of American Patent and Copyright Law by Bruce Bugbee

Ιστότοποι

- clickandcopyright.com
- lib.utexas.edu
- iprightsoffice.org

-plato.stanford.edu